AVİM Yorum • No: 2015 / 131 • Ekim 2015

1915 OLAYLARININ SOYKIRIM OLARAK TANIMLANMASINA İLİŞKİN AVUSTURYA VE LÜKSEMBURG'UN GERİ ADIMI

Turgut Kerem TUNCEL

Analist

Beklendiği üzere, 2015 yılının ilk yarısında özellikle Batı Avrupa ve Güney Amerika ülkeleri Ermeni ve Ermeni yanlısı aktörlerin 1915 olaylarının soykırım olarak tanımlanmasına yönelik yoğun lobi faaliyetlerine sahne oldu. 1915in yüzüncü yıl dönümünün sembolik öneminden yararlanmayı hedefleyen Ermeni ve Ermeni yanlısı aktörlerin üçüncü ülkelerin hükümet ve/veya parlamentolarını 1915 olaylarını soykırım olarak tanımlamaya ikna etmek amacıyla faaliyetlerini yoğunlaştırdılar. Avrupada güçlenmekte olan yabancı karşıtlığına ve islamofobiye dayalı sağcı ideoloji ve hareketler bu kampanyalarının amacına ulaşması için elverişli bir zemin hazırlamıştı.

2015 yılında Ermeni lobi faaliyetleri açısından oldukça elverişli bir havanın hakim olmasına ve Ermenistan ve diasporadaki elitin yüksek beklentilerine rağmen şimdiye kadar gelinen noktanın soykırım lobisi için o kadar da iç açıcı olduğu söylenemez. Soykırım lobisi, kuşkusuz bir takım kazanımlar elde etmiştir. Örneğin, Papa Francisin 12 Nisan 2015de Aziz Peter Bazilikasında yaptığı konuşma soykırım lobisi için önemli bir başarıydı.[1] Avrupa Parlamentosunun15 Eylül 2015de, Papa Francisin konuşmasına çarpıcı bir biçimde gönderme yaparak kaleme aldığı *Ermeni Soykırımının Yüzüncü Yılına Dair Bildirge* de soykırım lobisinin bir başka kayda değer başarısıdır.[2]

Papa Francisin konuşması ve Avrupa Parlamentosunun bildirgesine ek olarak, bazı Batı Avrupa ve Güney Amerika ülkelerinin parlamentoları da 1915 olaylarını soykırım olarak nitelendiren kararlar almış veya açıklamalar yapmıştır. Her ne kadar Ermeni medyası bunları çok önemli gelişmeler olarak sunmuş olsa da, söz konusu ülkelerin bir kısmının 2015den önce bu tip kararlar aldıkları ve 2015de bu kararları tekrar eden kararlar yayınladıkları 2015de bir zafer havası yaratmak adına Ermeni medyası tarafından bilinçli olarak göz ardı edilmiştir.

2015 yılında Türkiye agresif bir politika yürütmemiştir. Ne var ki, Türkiyenin tavrının çekingen olduğu da söylenemez. Türk Dışişleri, 1915 olaylarının soykırım olduğuna yönelik kararlar alan veya daha önceden bu yönde almış olduğu kararları teyit eden ülkeleri, yaptığı basın açıklamalarıyla sert bir dille kınamış, bazı durumlarda söz konusu ülkelerdeki büyükelçilerini geri çekmiştir. Türkiyenin sergilediği bu tavır, bazı ülkeleri hasar kontrolü yapmaya ve Türkiyeyle aralarında yükselen tansiyonu düşürmeye yönelik harekete

geçmeye zorlamıştır. Lüksemburg ve Avusturya bu bağlamda en güncel örneklerdir.

Lüksemburg Dışişleri Bakanı Jean Asselborn un Yapmacık Geri Adımı

Dışişleri Bakanı Feridun Sinirlioğlu, 4-5 Eylül 2015e Lüksemburga bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyareti esnasında, Bakan Sinirlioğlu Luksemburglu meslektaşı Bakan Asselborn'la ortaklaşa bir basın toplantısı düzenlemiştir.[3] Bu basın toplantısında Bakan Asselborn, 6 Mayıs 2015 tarihinde Lüksemburg Parlamentosunun 1915 olaylarına yönelik almış olduğu karara ilişkin olarak ülkelerin parlamentolarının herhangi bir konu üzerine karar alma hakkının olduğunu ifade etmiş ve Türkiyenin Avrupanın ve NATOnun ortağı ve müttefiki olduğu klişesini tekrar dile getirmiştir. Bakan Asselborn, Lüksemburg parlamentosunun Ermenistan ve Türkiye arasında uzlaşıya varılması ümidinde olduğunu da belirtmiştir. Bu açıklamanın ilk kısmı herkes tarafından bilinen bir gerçekliğe dayanmaktadır. Ermenistan ve Türkiye arasında uzlaşmanın sağlanması dileği ise 1915 olaylarına yönelik kararlar alan neredeyse bütün aktörlerin çelişkili ve Türkiyeye karşı örtük bir tavrı maskelemek için tekrarladıkları basmakalıp bir ifadedir. Ayrıca, bu tür kararların Ermenistan-Türkiye ilişkilerini tam tersi yönde etkilediği de bir gerçektir. Öyle ki, bu tip kararlar iki ülke arasında barışı tesisinin aksine, şüpheciliğin daha da derinleşmesine neden olmaktadır.

Bakan Asselbornun soykırım kavramının uluslararası hukukta belli bir tanımlaması olduğuna ve bu suçun ancak yetkili mahkemeler tarafından değerlendirilebileceğine dair yaptığı açıklamalar doğrudur. Ne yazık ki, Bakan Asselbornun açıklayamadığı şey, durum böyleyken neden ve nasıl Lüksemburg parlamentosunun kendisini yetkili bir mahkeme yerine koyduğudur. Bakan Asselborn basın toplantısında son olarak, Lüksemburg parlamentosunun aldığı karar sonrasında Ankara tarafından çağırılan Türk Büyükelçisinin Lüksemburga geri dönmesi yönündeki istediğini belirtmiştir.

Avusturya Adalet ve Dışişleri Bakanlarının 1915 Olaylarının Tanımlanmasına Yönelik Soru Önergesine Verdikleri Cevaplar

Avusturya Dışişleri Bakanlığı da benzer bir şekilde, 22 Nisan 2015 tarihinde Avusturya parlamentosunda temsil edilen siyasi partilerin 1915 olaylarına ilişkin ortak basın açıklamalarından sonra geri adım atmıştır. Bu, parlamento açıklamalarının doğuracağı siyasi sonuçların gerçekçi bir hesabının sonucu olsa da, Avusturya Dışişleri Bakanı ve Adalet Bakanının parlamenterler tarafından 13 Temmuz 2005de oluşturulan soru önergesine yönelik cevapları, tarihi olayları soykırım olarak tanımlama konusunda kritik açıklamalar niteliğindedir.

Avusturya Parlamentosunda Temsil Edilen Partilerin 22 Nisan 2015teki Ortak Bildirisi

Avusturya Parlamentosunda 22 Nisan 2015te Ermeni Soykırımı mağdurlarının anısına bir

saygı duruşu düzenlenmiştir. Aynı gün, Avusturya Parlamentosunda temsil edilen altı parti 1915 olaylarını soykırım olarak kabul ettiklerine dair bir bildiri yayımlamıştır. Bu bildiride aşağıdaki ifadeler de yer almıştır:

> 24 Nisan tarihinde Osmanlı İmparatorluğu tarafından 1,5 milyon Ermeniye yapılan soykırım 100. yılına giriyor. Bu arka plan çerçevesinde, Aramiler, Süryaniler, Keldaniler ve Pontus Rumlar gibi Osmanlı İmparatorluğundaki diğer Hristiyan halk kesimlerinin on binlerce mensubunun da dâhil olduğu, şiddet, cinayet ve sürgün kurbanlarını anıyoruz.
>
> Tarihi sorumluluk nedeniyle Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Birinci Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğu ile müttefikti vahim olayları soykırım olarak tanımak ve kınamak görevimizdir. Aynı şekilde, Türkiyenin görevi geçmişinin karanlık ve acı dolu bölümleriyle yüzleşmeyi samimiyetle gerçekleştirmesi ve Osmanlı İmparatorluğunda Ermenilere karşı işlenen suçları soykırım olarak tanımasıdır.

Bu bildiriyle Avusturya Parlamentosu 1915 olaylarını ilk kez soykırım olarak tanımlamıştır. Bu bildiriyle ilgili olarak kayda değer bir not, bu bildirinin Papa Francisin yukarıda bahsedilen konuşmasına atıfda bulunmuş olmasıdır.

Bu bildiriye karşı Türkiye sert bir tepki vermiştir. Bildirinin yayınlandığı gün, Türk Dışişleri Avusturya Parlamentosunu kınayan bir bildiri yayımlamış, Avusturya Parlamentosunu hukuka ve tarihi gerçeklere aykırı hareket etmekle suçlamış, Türkiyeye uygulanacak baskının ülkeler arası diyaloğu zedelemekten başka bir sonuç getirmeyeceğini açıkça ifade etmiştir. Buna ek olarak, Viyana Büyükelçisi Hasan Göğüş istişare için geri çağrılmıştır.[4]

Avusturyada yayınlanan günlük *Die Pressen* gazetesi, 23 Nisan 2015te bu bildiri ile ilgili bir makale yayımlanmıştır.[5] Bu makalede, Avusturya Dışişleri Bakanlığının uluslararası hukuka referansla, 1915 olaylarının soykırım olarak nitelendirilemeyeceğine dair görüşü de ifade edilmiştir. Bunun yanında, Avusturya Dışişlerinin yasallık ilkesine (ve bununla alakalı, kanun olmadan ceza olamaz - *nulla poena sine lege*) bağlı kaldığı, dolayısıyla 1948 Soykırım Antlaşmasının 1915 olaylarına geriye dönük uygulanabilirliğini reddettiği de okuyucuya aktarılmıştır.

Avusturya Dışişleri Bakanı Sebastian Kurtz 18-19 Eylül 2015 tarihinde gerçekleştirdiği Türkiyeyi ziyaretinin son gününde Türk meslektaşı ile Ankarada bir basın toplantısı düzenlemiştir. Basın toplantısının soru-cevap bölümünde bir gazeteci Kurtza, yargının yetkisinde olan bir konu hakkında Avusturya yasama organının bir bildiri yayınladığının altını çizerek konu hakkındaki görüşünü sormuştur. Bu soruya Bakan Kurzun cevabı şu şekilde olmuştur:

> Bu konuyu da ele alabilmekten dolayı mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum. Burada gayet açık bir şekilde iki konuya değinmek istiyorum. Buradaki karar, Parlamento kararı değildi. Avusturya Parlamentosunda temsil edilen 6 siyasi partinin bir görüşüydü, görüş açıklamasıydı. Bu siyasi partiler ve politikacılar görüşlerini açıklama yapma haklarına sahipler, ancak bu, Parlamentonun almış olduğu bir karar

değildi. Mahkeme kararı niteliğini de taşımıyordu. Avusturya Hükümetinin pozisyonu burada değişmedi, hukuki durum çok net. 1948 tarihli Birleşmiş Milletler Konvansiyonu çok net bir şekilde soykırım kararını açıklığa kavuşturmaktadır ve bu soykırım kavramının geriye dönük olarak yürümediği de çok net.

Tarihle yüzleşmek önemlidir. Mağdurların, bu çerçevedeki kurbanların da unutulmaması gerektiği de nettir, açıktır. Bu konuyu ele alıp görüş alışverişinde bulunduğumuz için mutluyuz, mutlu olduk. Avusturya Büyükelçisinin tekrar Avusturyaya dönmesinden de mutluluk duyacağız. Ama bugün bu konuda da iyi bir görüşme yaptığımızı düşünüyorum.

Avusturya Adalet ve Dışişleri Bakanlarına Soru Önergesi

13 Temmuz 2015te, Avusturya parlamentosunda birkaç milletvekili *Die Presse*de yayınlanan makaleye atıfta bulunarak, Avusturya Adalet Bakanı ve Avusturya Dışişleri Bakanına birer soru önergesi yöneltmiştir. Soru önergelerinde bakanlara, yukarıda bahsedilen argümanların Avusturya Cumhuriyetinin resmi görüşü olup olmadığı; eğer değilse, Avusturya Dışişlerinin neden böyle bir durumu sürdürdüğü; resmi görüş ise, 1948den önce işlenen bu tür suçların resmen nasıl tanımlanacağı; ceza hukukunda farklı yorumların yer alıp almadığı; bu zamana kadar tanınmış bir soykırım olup olmadığ; uluslararası mahkemelerde bu zamana kadar tanınmış soykırımların olup olmadığı sorulmuştur.

Avusturyalı Bakanlar, *nulla poena sine lege* (kanunsuz ceza olmaz) ilkesinin altını çizerek 1948 Soykırım Sözleşmesinin geriye yönelik yürürlüğünün olmadığını ifade etmişlerdir. Bakan Kurz, 22 Nisan 2015 de Avusturya Parlamentosundaki beyannamenin politik bir karar olduğunu, hukuki bir değerlendirme olmadığını söylemiş, 1948den önce işlenen suçların özelliklerine göre insanlığa karşı suç veya savaş suçu olarak değerlendirilebileceğini eklemiştir. Adalet Bakanı Wolfgang Brandstetter, hiçbir Avusturya mahkemesinden hiçbir olay için soykırım kararı almadığını belirtmiştir. Bakan Kurz, bir olayın soykırım olarak değerlendirilmesi için çok yüksek bir eşiğin olduğunu ve uluslararası mahkemelerin de soykırım suçunun varlığını yargılamaktan büyük ölçüde kaçındığını açıklamamıştır.

Lüksemburg ve Avusturyanın Geri Adımları Ne Anlama Geliyor?

Avusturya ve Lüksemburgun attığı geri adımlar ve soykırım siyaseti ile ilgili olarak sır olmayan, ancak kasıtlı olarak üstü örtülmeye çalışılan bazı önemli noktaları açığa çıkarır niteliktedir.

Her şeyden önce soykırım, sosyolojik, tarihi ya da felsefi bir terim değildir. Soykırım kesin surette hukuki bir terimdir ve sadece yetkili mahkemeler spesifik bir olayın soykırım suçu oluşturup oluşturmadığına karar verebilir. Nitekim bu gerçek Türkiyenin Ermeni soykırımını tanıması hakkındaki yaygın söylemi geçersiz kılan temel bir nedendir. Soykırım bir

devletin, bir kuruluşun ya da bir bireyin tanıyabileceği bir şey değildir. Böyle bir tanımanın hiçbir yasal geçerliliği yoktur. Açıkçası, yasal süreçlerin işletilmesi sonucunda alınan yasal bir karar olmadan soykırım suçunun varlığından da bahsedilemez. Bu nedenle, Ermeni soykırımının tanınması sadece kurum veya kişilerin görüşlerini ifade etmesidir. Ne var ki, fikirler ne gerçeği belirleyebilir ne de hukuki bir sonuç yaratabilir.

İkinci nokta ise, Avusturyalı bakanların bahsi geçen soru önergelerine verdikleri cevaplarda haklı bir şekilde değindikleri gibi, soykırım hukuki bir terimdir ve soykırım suçu ancak hukuki prosedürler işletilerek tespit edilebilir, bir başka ifadeyle soykırım suçunun tespiti için hukuki prosedür ve kuralların takip edilmesi ve tüm sürecin hukuki temellere dayandırılması gerekmektedir. Modern (uluslararası) hukukun dayandığı birkaç temel ilke vardır. Bunlardan birisi hukukilik ilkesidir (*nulla poena sine lege)*; bir fiil, bu fiil gerçekleştirildiği zaman kanunda suç olarak belirtilmemişse, suç değildir. Bu durumda basit bir beyin egzersizi soykırım iddiaları hususunda temel bir noktayı ortaya çıkartabilir. Varsayalım ki, 1915 olayları soykırım suçunun unsurlarını içersin. Böyle bir durumda dahi, 1915 olayları soykırım olarak tanımlanamaz, çünkü soykırım suçu 1948 Soykırım Sözleşmesi ile pozitif hukuka dahil olmuştur. Sırf bu nedenle, 1948 öncesindeki hiçbir olay soykırım suçu olarak tanımlanamaz; 1948den önceki hiç bir eylem, bu tarihten önce tanımlı bir soykırım suçu olmadığı için, ne soykırım suçudur ne de soykırım olarak cezalandırılabilir. Özetle, 1948 Soykırım Antlaşmasının geriye yönelik uygulanabilirliği yoktur ve 1948den önceki olaylar teknik olarak soykırım olarak tanımlanamaz. Şayet 1915 olayları suç teşkil eden unsurlar içeriyorsa, bu suçlar ancak 1915de var olan pozitif hukukta tanımlanmış suçlar olabilir.

Bu teknik gerçeklik büyük bir öneme sahiptir. Bu durum ayrıca Ermeni lobisinin neden ülke parlamentolarında 1915e dair kararlar çıkartmak için müthiş bir çaba sarf ettiğini de açıklamaktadır. Ermeni lobisi ahmak değildir ve hukuki çerçevede bir sonuca ulaşmasının pek de mümkün olmadığının farkındadır. Bu farkındalık, Ermeni lobisini hukuki olanı siyasal olan ile ikame etmeye, siyasal olanı hukuki olan ile değiştirmeye yönlendirmektedir. Açıkçası, Ermeni lobisi Türkiye üzerinde politik ve sosyal bir baskı kurarak Türkiyeyi teslim olmaya zorlamayı hedeflemektedir.

Bu soykırımın siyaseti olarak tanımladığımız şeydir ve siyaset denen şeyin kötücül bir doğası vardır. Bu yüzden, isteyerek ya da istemeyerek soykırım siyasetinin tarafı olan tüm aktörler konuyu doğru kavramlarla anlamlandırarak, hassas hesaplar yapmalı ve doğru politikalar oluşturmalıdır. Türkiye bu oyunda olmayı istemeyen zoraki bir oyuncudur. Ancak, bu oyun onun üzerine empoze edilmiştir ve oyunu terk etme şansı bulunmamaktadır. Bu durumda, Türkiyenin soykırım iddiaları karşısında siyasi kozlarını ve gücünü en etkili şekilde kullanarak bu oyunu başarılı bir şekilde oynaması tek mantıklı yoldur. Başka bir değişle, Türkiyenin yürütülen soykırım siyasetini anlamayıp buna kayıtsız kalması, gerçekte soykırım lobisinin etkili bir siyasi enstrümanı biri olan ahlak ve vicdan söylemlerine kanarak gardını düşürmesi, ve Ermenistan ve diğer devletlerle ilişkilerini geliştirirken bu gerçekliği dikkate almaması büyük bir hata olacaktır.

* *Bu yazı ilk olarak İngilizce yayınlanmıştır. Türkçeye Ekin Günaysu ve Kutayhan Yıldırım tarafından çevrilmiştir.*

[1] Bkz, http://www.avim.org.tr/yorumnotlarduyurular/en/COMMEMORATION-OF-THE-100TH-ANNIVERSARY-OF-THE-1915-EVENTS-AT-ST--PETER%E2%80%99S-BASILICA-/4012

[2] Bkz, http://www.avim.org.tr/yorumnotlarduyurular/en/EUROPEAN-PARLIAMENT-RESOLUTION-OF-15-APRIL-2015-ON-THE-CENTENARY-OF-THE-ARMENIAN-GENOCIDE/4014

[3] See, http://www.trtturk.com/haber/elcinizin-goreve-donmesini-istiyoruz-148910.html

[4] Bakınız, http://www.mfa.gov.tr/no_-126_-22-nisan-2015_-avusturya-parlamentosunca-1915-olaylarina-iliskin-aciklanan-ortak-deklarasyon-hk_.tr.mfa

[5] Bakınız, http://diepresse.com/home/politik/aussenpolitik/4714935/Turkei-sieht-Beziehung-zu-Wien-dauerhaft-beschaedigt?_vl_backlink=/home/politik/index.do

Yazar Hakkında :

Dr. Turgut Kerem Tuncel, Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) kıdemli analisttir. Avrasya jeopolitiği, Geniş Karadeniz Bölgesi, Güney Kafkasya, Karabağ ihtilafı ve Türk-Ermeni ilişkileri hakkında çalışmalar yürütmektedir.

Atıfta bulunmak için: TUNCEL, Turgut Kerem. 2026. "1915 OLAYLARININ SOYKIRIM OLARAK TANIMLANMASINA İLİŞKİN AVUSTURYA VE LÜKSEMBURG'UN GERİ ADIMI ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2015 / 131. Ekim 22. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/1915-OLAYLARININ-SOYKIRIM-OLARAK-TANIMLANMASINA-ILISKIN-AVUSTURYA-VE-LUKSEMBURG-UN-GERI-ADIMI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır